

Advies over de taalregeling hoger onderwijs

Advies over de taalregeling hoger onderwijs

1 Situering

Op 16 januari 2008 vroeg minister van Onderwijs en Vorming Frank Vandenbroucke de Vlor om advies over de taalregeling in het hoger onderwijs. Hij vroeg met name een advies over het al dan niet behouden van de huidige decretale regeling (artikel 91 van het structuurdecreet¹).

Dit advies werd voorbereid door de werkgroep Basisdecreet, voorgezeten door Johan Veeckman. De Raad Hoger Onderwijs besprak dit advies op de raadsvergadering van 11 maart 2008 en keurde het eenparig goed in aanwezigheid van 16 stemgerechtigde leden. Daar waar geen consensus kon worden bereikt, geeft het advies de verschillende standpunten weer.

2 Huidige decretale regeling

De huidige decretale regeling (artikel 91 van het structuurdecreet) bepaalt dat Nederlands de onderwijstaal is. Opleidingsonderdelen en volledige opleidingen kunnen in een andere taal georganiseerd worden, zij het in beperkte mate en onder strikte voorwaarden. Artikel 91 van het structuurdecreet maakt een onderscheid tussen bachelor- en masteropleidingen, ba-na-ba's en ma-na-ma's, na- en bijscholing en opleidingen voor buitenlandse studenten.

De krachtlijnen van de huidige regeling zijn de volgende:

- Nederlands is de onderwijstaal; voor ma-na-ma's, ba-na-ba's en nacholing/bijscholing is de onderwijstaal vrij;
- standaarduitzonderingen zijn er voor taalvakken, onderdelen gedoceerd door gastprofessoren en anderstalige onderdelen gevolgd in een andere instelling;
- in beperkte mate kan van het voorschrift van de onderwijstaal afgeweken worden, mits de meerwaarde en functionaliteit voor de opleiding bewezen wordt en de docent de andere taal op afdoende wijze beheerst;
- opleidingsonderdelen kunnen nooit volledig in een andere taal worden aangeboden;
- er wordt een onderscheid gemaakt tussen
 - o bacheloropleidingen:
 - maximum 10 % van de omvang van het opleidingsprogramma kan in een andere taal dan het Nederlands;
 - professionele bachelor: leerstof in een andere taal aangeboden kan nooit verplichte leerstof zijn, tenzij dezelfde leerstof ook in het Nederlands wordt aangeboden
 - o masteropleidingen: in beperkte mate kan afgeweken worden van het Nederlands als onderwijstaal, indien gemotiveerd. Geen percentage vermeld;
 - o opleidingen voor buitenlandse studenten:

¹ Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen. 4 april 2003.

- de instelling kan een volledige opleiding in een andere taal dan het Nederlands aanbieden voor buitenlandse studenten, maar dan moet er ook een Nederlandstalige equivalente opleiding worden aangeboden (bijvoorbeeld via samenwerking binnen eenzelfde provincie);
 - masteropleidingen in het kader van het International Course Programme (ontwikkelingssamenwerking) of Erasmus mundus.
- de student heeft het recht om in het Nederlands examen af te leggen;
 - de instelling stelt een gedragscode op en legt ze vast in het onderwijs- en examenreglement;
 - de instellingen geven jaarlijks rekenschap van hun beleid aan de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement.

3 Versoepeling van de taalregeling

De Raad Hoger Onderwijs is voorstander van een versoepeling van de taalregeling in het hoger onderwijs. Het is belangrijk hierbij een juist evenwicht na te streven tussen enerzijds de waardering en bescherming van onze eigen taal en het vrijwaren van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en anderzijds de openheid tegenover internationale uitwisseling en de mondiale, professionele omgeving waarop studenten moeten worden voorbereid.

Een versoepelde taalregeling kan ook een aantal negatieve effecten genereren. Zo verhoogt een anderstalige opleiding of een groter aantal anderstalige opleidingsonderdelen de moeilijkheidsgraad van de opleiding, wat het studierendement van (zwakkere) studenten negatief kan beïnvloeden en een mogelijke extra drempel tot het hoger onderwijs kan betekenen, vooral voor doelgroepstudenten. Daarnaast blijven de kwaliteit van de opleiding en het niveau waarop de docent de vreemde taal beheerst, kritische succesfactoren. Meer anderstalige opleidingsonderdelen betekent eveneens een verhoging van de werkdruk, die men zonder extra middelen niet zal kunnen opvangen. De raad benadrukt daarom dat bij versoepeling van de taalregeling een aantal randvoorwaarden in acht genomen moeten worden. Hij gaat hier verder in dit advies dieper op in (punt 6).

Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs verdienen een groter vertrouwen van de overheid om een evenwichtig anderstalig onderwijsaanbod uit te werken. Europese cijfergegevens tonen trouwens aan dat een soepele taalregeling niet meteen leidt tot de verdrukking van kleine talen en een wildgroei aan anderstalige opleidingen. Het inrichten van opleidingen in een andere taal vergt immers grote investeringen van een instelling, zowel financieel als op het vlak van personeel. Een onderzoek van de *Academic Cooperation Association* van 2002 (een bevraging van 1558 Europese universiteiten en hogescholen buiten UK en Ierland)² geeft aan dat slechts 30 % van de instellingen Engelstalige programma's aanbiedt. Tweederde van deze programma's situeert zich op masterniveau. En slechts een beperkt percentage studenten is erbij betrokken (0.5 % van de totale studentenaantallen)³. Vlaanderen lijkt, volgens dezelfde studie, een van de weinige landen in Europa te zijn waar een beperkende taalregeling voor het hoger onderwijs bestaat. In Vlaanderen worden anderstalige opleidingen voorlopig ook beperkt georganiseerd: in 2005-2006 werden amper

² Maiworm, F. & B. Wächter (eds). 2002. *English-Language-Taught Degree Programmes in European Higher Education. Trends and Success Factors*. Bonn: Lemmens.

³ Ten gevolge van de invoering van de BaMa-structuur wordt er een stijging genoteerd. In een nog niet gepubliceerde maar geactualiseerde versie van het rapport, is sprake van een verhoging met factor 2.5.

14 anderstalige opleidingen samen met een Nederlandstalig equivalent aangeboden. Voor 2006-2007 werden een 30-tal anderstalige initiële masteropleidingen gepland⁴.

4 Waarom de taalregeling versoepelen?

4.1 Meertaligheid stimuleren

Opleidingen in een andere taal maken het voor Vlaamse studenten mogelijk om in contact te komen met een meer internationale cultuur. Dit is een manier om internationalisering te bevorderen. Tegelijkertijd is het voor studenten ook een manier, naast vele andere, om hun vreemdetalenkennis te verbeteren. Het is hierbij belangrijk dat instellingen een gecoördineerd talenbeleid uitwerken.

Meertaligheid is in de huidige globaliserende maatschappij een meerwaarde. Interculturele competenties en meertaligheid worden steeds belangrijker op de Europese arbeidsmarkt. Kennis van vreemde talen geeft toegang tot de gangbare wetenschappelijke literatuur en de terminologie van het vakgebied.

4.2 Versterken van de internationaliseringscultuur

Een goed evenwicht tussen inkomende en uitgaande mobiliteit van studenten en docenten stimuleert de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. De kennisuitwisseling met buitenlandse docenten en studenten leidt tot nieuwe inzichten, die men zowel in wetenschappelijk onderzoek als in onderwijs kan aanwenden.

Internationale mobiliteit bevordert de internationaliseringscultuur in de Vlaamse instellingen hoger onderwijs. Door het contact met buitenlandse studenten, leren onze studenten en docenten andere culturen kennen, wat vaak aanzet tot uitwisseling en een eigen buitenlandse ervaring. Internationalisation@home zorgt op die manier voor internationalisering bij studenten die een buitenlands verblijf niet kunnen realiseren.

Om internationale mobiliteit te stimuleren moeten een heel aantal randvoorwaarden vervuld zijn. Instellingen en overheid hebben hierin een gedeelde verantwoordelijkheid. In zijn advies over mobiliteit, gaat de Raad Hoger Onderwijs hier dieper op in⁵. Het versoepelen van de taalregeling is een van de elementen die aan een versterking van de mobiliteit kunnen verbeteren.

4.3 Versterkte positie in de internationale onderzoeksgemeenschap

Een versoepeling van de taalregeling kan de Vlaamse positie in de internationale onderzoeksgemeenschap versterken. De voertaal is hier immers vooral het Engels. Door de sterke band tussen onderwijs en onderzoek in academische opleidingen, leidt dit eveneens tot een verhoogde onderwijskwaliteit.

⁴ Voor een volledig overzicht, zie: *Jaarlijks verslag verantwoording van het gebruik van een andere onderwijstaal dan het Nederlands 2005-2006* (<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/publicaties>)

⁵ Vlaamse Onderwijsraad. Raad Hoger Onderwijs. 11 maart 2008. *Advies over de randvoorwaarden voor mobiliteit in het Vlaamse hoger onderwijs*.

5 Voorstel voor versoepeling

De Raad Hoger Onderwijs stelt de volgende versoepeling van de huidige decretale regeling voor:

- 1 Opleidingsonderdelen moeten *volledig* in een andere taal kunnen worden aangeboden.
- 2 Voor de **bacheloropleidingen**, pleit de Raad Hoger Onderwijs voor een uitbreiding van de 10 %-regel. Instellingen kunnen vandaag maximum 10 % (of 18 studiepunten) van de omvang van het opleidingsprogramma in een andere taal dan het Nederlands inrichten. De raad stelt voor dit uit te breiden tot 30 studiepunten. Met 30 studiepunten kan men ook voor buitenlandse studenten een volledig anderstalig semester inrichten. De Raad Hoger Onderwijs beveelt hierbij aan dat instellingen samenwerken om een internationaal aantrekkelijk en kwaliteitsvol anderstalig traject van 30 studiepunten mogelijk te maken.
- 3 Voor de **masteropleidingen**, pleit de Raad Hoger Onderwijs ervoor om volledig anderstalige masteropleidingen te kunnen organiseren die niet specifiek voor buitenlandse studenten bedoeld zijn, op voorwaarde dat het in Vlaanderen mogelijk blijft om binnen het betrokken studiegebied een Nederlandstalige master te volgen. Op deze manier is de keuzevrijheid voor de student gevrijwaard. Sectoroverleg om samenwerking en afspraken tussen instellingen te stimuleren lijkt hierbij noodzakelijk en wordt door de Raad Hoger Onderwijs aanbevolen. De instelling is hierbij verplicht om de meerwaarde voor de opleiding aan te tonen. Men moet de criteria hiervoor nog verder uitwerken, maar de instelling moet ten minste doelmatigheid en functionaliteit aantonen. Ook moet zij garanderen dat zij een gecoördineerd talenbeleid voert. De kwaliteit van de talenkennis van de docent maakt hier integraal deel van uit.

De studentengeleding neemt bij het voorstel voor versoepeling van de taalregeling in de masteropleidingen een minderheidsstandpunt in dat als bijlage 1 bij dit advies wordt gevoegd.

6 Randvoorwaarden

Bij een versoepeling van de taalregeling in het hoger onderwijs is het voor de Raad Hoger Onderwijs essentieel dat een aantal randvoorwaarden in acht worden genomen.

De Raad Hoger Onderwijs vindt het onontbeerlijk dat als zij anderstalige opleidingsonderdelen of opleidingen organiseren, **instellingen** hoger onderwijs

- een transparant en gecoördineerd talenbeleid voeren;
- het aanbod vreemde talen versterken (binnen of buiten het curriculum). Op die manier kan een student meertaligheid geleidelijk opbouwen;
- aandacht hebben voor de verhoogde moeilijkheidsgraad van het programma, die een anderstalige opleiding met zich meebrengt, vooral voor zwakkere studenten;
- ondersteunende faciliteiten voor studenten met een achterstand in vreemde talen voorzien;
- ondersteunende faciliteiten voor doelgroepstudenten beschikbaar stellen. Voor studenten met een functiebeperking kan dit bijvoorbeeld aangepaste software zijn of tolkuren in de vreemde taal;
- duidelijk en correct communiceren over de onderwijstaal in een opleiding;

- duidelijke en correcte afspraken maken met docenten over anderstalige lessen in hun takenpakket;
- rapporteren over het niveau waarop docenten de vreemde taal beheersen in het jaarlijks verslag over het gebruik van vreemde talen in de opleidingen;
- vormingsinitiatieven voor de docent met betrekking tot vreemdetalenkennis ondersteunen.

De Raad Hoger Onderwijs vindt het onontbeerlijk dat als er anderstalige opleidingsonderdelen of opleidingen worden georganiseerd, de **overheid**

- middelen ter beschikking stelt voor de professionalisering van docenten;
- het recht op het afleggen van een examen in het Nederlands vrijwaart;
- middelen voorziet voor ondersteunende faciliteiten voor doelgroepstudenten;
- nagaat of voldoende dovertolken in een vreemde taal voorzien kunnen worden;
- dovertolken in een vreemde taal opwaardert en hiervoor meer middelen voorziet;
- toeziet op de kwaliteit van de ingerichte opleidingen;
- de beslissing om anderstalige opleidingen te organiseren aan de autonomie van de instellingen toevertrouwt en hier een adequate financiering tegenoverstelt;
- het in het kader van administratieve vereenvoudiging mogelijk maakt dat een instelling het jaarlijks verslag over het gebruik van vreemde talen in de opleidingen in haar jaarverslag kan overnemen;
- een onderzoek voorziet over de pedagogische gevolgen van anderstalige opleidingen.

7 Artikelsgewijze bespreking van artikel 91 van het structuurdecreet en voorgestelde aanpassingen

Huidige artikel 91 van het structuurdecreet	Aanpassingen voorgesteld door de Raad Hoger Onderwijs
§ 1. De onderwijstaal in hogescholen en universiteiten is het Nederlands. In de bachelors- en in de mastersopleidingen kan evenwel een andere taal worden gebruikt voor de volgende opleidingsonderdelen : 1° de opleidingsonderdelen die een vreemde taal tot onderwerp hebben en die in die taal worden gedoceerd; 2° de opleidingsonderdelen die gedoceerd worden door anderstalige gasthoogleraren of gastprofessoren; 3° de anderstalige opleidingsonderdelen die, met instemming van het instellingsbestuur, worden gevolgd aan een andere instelling voor hoger onderwijs.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling te behouden.
Het instellingsbestuur kan tevens beslissen dat in beperkte mate voor opleidingsonderdelen een andere taal dan	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling te behouden.

het Nederlands wordt gebruikt wanneer de meerwaarde voor de studenten en de functionaliteit voor de opleiding blijkt uit de expliciet gemotiveerde beslissing daartoe en op voorwaarde dat de hiervoor aangewezen docent de andere taal op adequate wijze beheerst.	
In geen geval kan eenzelfde opleidingsonderdeel, behalve in de gevallen hierboven vermeld in het tweede lid, 1° en 3°, en in de gevallen waarin het opleidingsonderdeel door een anderstalige gastdocent wordt gedoceerd, volledig in een andere taal aangeboden worden.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling te schrappen.
Voor de bachelorsopleidingen is het gebruik van een andere taal dan het Nederlands beperkt tot ten hoogste 10% van de omvang van het opleidingsprogramma; voor het bepalen van die grens worden de opleidingsonderdelen bedoeld in het tweede lid, 1° en 3°, niet meegerekend.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze 10 % (18 studiepunten) uit te breiden tot 30 studiepunten.
In het hoger professioneel onderwijs geldt bovendien de beperking dat over de leerstof die in een andere taal wordt aangeboden, behalve in de gevallen vermeld in het tweede lid, 1° en 3°, nooit een examen afgenomen kan worden, tenzij dezelfde leerstof ook in het Nederlands werd aangebracht of gedoceerd.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor de bepaling te behouden.
Met inachtneming van het voorgaande hebben de studenten het recht over een opleidingsonderdeel waarin een andere onderwijstaal dan het Nederlands werd gebruikt, examen in het Nederlands af te leggen, met uitzondering van de opleidingsonderdelen bedoeld in het tweede lid, 1° en 3°.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling te behouden.
§ 2. In afwijking van het bepaalde in § 1, kan het instellingsbestuur bachelors- en mastersopleidingen volledig in een andere taal dan het Nederlands aanbieden indien het om opleidingsprogramma's gaat die specifiek ten behoeve van buitenlandse studenten zijn ontworpen op voorwaarde dat er in dezelfde instelling een equivalente opleiding in het Nederlands wordt aangeboden.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling enkel te behouden voor de bacheloropleidingen.

Desgevallend kan het aanbod van een anderstalige opleiding en van de equivalente opleiding in het Nederlands worden verwezenlijkt door samenwerking en taakverdeling tussen voor de betrokken opleiding bevoegde instellingen binnen eenzelfde provincie zonder dat afbreuk gedaan wordt aan het recht van de student om een volledige opleiding in het Nederlands te volgen overeenkomstig de voorschriften van § 1. Voor de toepassing van deze paragraaf worden het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de provincie Vlaams-Brabant als één geheel beschouwd. Voorafgaand aan het indienen van de omvormingsvoorstellen zoals bedoeld in de artikelen 123 en 125 moet er een akkoord tussen de instellingen zijn als de equivalente opleiding niet aan dezelfde instelling wordt aangeboden. Dit akkoord wordt bij het omvormingsdossier gevoegd.	De Raad Hoger Onderwijs is voorstander van samenwerking in deze materie. Hij stelt echter dat samenwerking ruimer moet georganiseerd kunnen worden dan binnen de provincie.
§ 3. In afwijking van het bepaalde in §§ 1 en 2, kan het instellingsbestuur mastersopleidingen in een andere taal dan het Nederlands aanbieden indien het gaat om opleidingsprogramma's die specifiek in het kader van het International Course Programme van ontwikkelingssamenwerking ten behoeve van buitenlandse studenten zijn ontworpen [of indien het gaat om mastersopleidingen van Erasmus Mundus].	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze masteropleidingen in een andere taal dan het Nederlands ook voor Vlaamse studenten te organiseren, mits het in Vlaanderen mogelijk blijft om binnen het betrokken studiegebied een Nederlandstalige master te volgen. De organiserende instelling moet de meerwaarde van een anderstalige master aantonen door de doelmatigheid en functionaliteit te beargumenteren en een gecoördineerd talenbeleid te garanderen. Deze criteria moeten later nog verder verfijnd worden.
§ 4. In afwijking van § 1, bepaalt het instellingsbestuur de onderwijstaal in de bachelorsopleidingen waarvoor de inschrijving alleen openstaat voor personen die reeds in het bezit zijn van een graad van bachelor, de mastersopleidingen waarvoor de inschrijving alleen openstaat voor personen die reeds in het bezit van een graad van master, en in de onderwijs- en andere studieactiviteiten die als nascholing of bijscholing worden georganiseerd bedoeld in artikel 17.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling te behouden.

§ 5. Het instellingsbestuur stelt terzake een gedragscode op na raadpleging van de studenten en legt deze vast in het onderwijs- en examenreglement.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling te behouden.
§ 6. Het instellingsbestuur geeft rekenschap over zijn beleid inzake het gebruik van een andere onderwijstaal dan het Nederlands in een jaarlijks verslag met een overzicht van de doelstellingen en resultaten onderbouwd door kwantitatieve gegevens en over de wijze waarop het de betreffende decretale voorschriften heeft gehandhaafd. Dit verslag wordt aan de Vlaamse regering en aan het Vlaams Parlement bezorgd binnen de drie maanden na het einde van het academiejaar. De Vlaamse regering bepaalt de nadere regelen betreffende de wijze van verantwoording.	De Raad Hoger Onderwijs stelt voor deze bepaling te wijzigen en op te nemen dat - instellingen eveneens rapporteren over het niveau waarop docenten de vreemde taal beheersen; - de overheid het in het kader van administratieve vereenvoudiging mogelijk maakt dat een instelling het jaarlijks verslag over het gebruik van vreemde talen in de opleidingen in haar jaarverslag kan opnemen

Isabelle De Ridder
secretaris

Harry Martens
voorzitter

Bijlage 1: minderheidsstandpunt studentengeleding bij het voorstel voor versoepeling van de taalregeling in de masteropleidingen

VVS vindt dat de versoepeling van de taalregeling niet mag leiden tot een massale verengelsing. Zeker op masterniveau biedt de huidige formulering van het advies absoluut onvoldoende garanties op alternatieven in het Nederlands en op de keuzevrijheid van de student. VVS betreurt dat er niet werd ingegaan op het onderstaande compromis dat de studenten bepleitten tijdens de Raad Hoger Onderwijs:

1 samenwerking

Niet zozeer de equivalentieregel vormt het probleem maar wel de weinig efficiënte operationalisering, die onvoldoende gebruik maakt van samenwerking en taakafspraken. Samenwerking moet een noodzakelijke voorwaarde worden om het anderstalig aanbod uit te breiden zonder dat de kwaliteit eronder lijdt. Opleidingen moeten in het Engels aangeboden kunnen worden als dit gebeurt in samenwerking met minstens één andere Vlaamse hogeronderwijsinstelling (uitgezonderd voor unieke opleidingen). De samenwerkingsvoorwaarde heeft als bijkomend voordeel dat anderstalige masters niet louter en alleen worden ingericht om mekaar te beconcurreren op de groeiende internationale hoger onderwijsmarkt.

2 sectorplan

Alle instellingen die opleidingen aanbieden in éénzelfde studiegebied moeten verplicht een sectorplan opstellen (sowieso verplicht ikv het rationaliseringshoofdstuk in het financieringsdecreet). Daarin moeten afspraken worden gemaakt om een evenwichtig taalaanbod te organiseren volgens volgende principes:

- Een operationalisering van de equivalentie in Vlaanderen door één Nederlandstalige master per studiegebied is totaal ontoereikend omdat studiegebieden te ruim zijn en te veel verschillende opleidingen tellen. Ze bieden dus geen enkele garantie op een Nederlandstalig alternatief voor elke opleiding. Equivalentie moet worden geoperationaliseerd per opleiding ipv per studiegebied.
- Elke afgestudeerde academische bachelor krijgt de garantie op minstens één doorstroommogelijkheid naar een Nederlandstalige master binnen het betrokken studiegebied aan de instelling (tenzij de instelling in het betrokken studiegebied geen masters inricht). De equivalentie wordt versoepeld van een volledig parallelle opleiding naar een alternatief binnen hetzelfde studiegebied.
- Maximaal één derde van de masters die de instelling inricht, mogen volledig in een andere onderwijstaal zijn.
- Afgestudeerrichtingen en manama's die in de master indaalden, zijn uitgezonderd van de equivalentieregeling maar maken best ook deel uit van de taakafspraken.